

Visszanéztem félutamból

M. Nemzet 1971. Júl. 18.
Borsos Miklós szobrászművész önéletráisa

Szép és igényes könyv ez, annak ellenére, hogy külsejét, tipográfiáját, megformálását — nyilvánvalóan számos olvasójával együtt — igénytelennek, túlságosan sablonosnak és indokolatlanul „szerepnek” kell mondanunk ahhoz a gazdag tartalomhoz viszonyítva, amelyet Borsos Miklós önéletráisa, a műveinek — rajzainak és szobrainak — illusztrációképpen emlékirataihoz fűzött gazdag sorozata jelent. Mert ez a tartalom kétségbevonhatatlanul át-emeli a kötetet azon a buktagon, amit a forma sablonosságára von a mű és a vele találkozó közé. Hiszen valóban kevés izgalmasabb dolog van a képzőművészet ismerői számára, mint egy ilyen „komplex” találkozás szobrászatunk és grafikánk egyik legjelesebb mesterével.

Mert kétségkívül magával Borsos Miklóssal találkozunk az olvasó, aki befogadásra kész elmével kezdi tanulmányozni ezt az olvasmányt és — Borsos művei révén — szinte kicsiny „életműtárlatnak” egyaránt teljes és hűséges, sokműfajú, de feltétlenül szerves egységgé olvadó „önarcképet”.

Az út, amely a Visszanézetem félutamból lapjairól elénk tárul, semmiképp sem mondható könnyűnek. Élete egyetlen periódusában sem kapta Borsos Miklós „ingyen” a sikert. Igaz, hogy nem is hájsozta soha. Nem tetszeni akart, hanem beszélni műveivel, akár rajzolt, akár képet festett, akár szobrot faragott, domborművet formált műhelyében. S ezt a beszédet, ezt a közlést tartotta mindenkor, munkássága valamennyi periódusában a legfontosabb feladatnak. Ez készítette, sőt kényszerítette már első lépésénél során a művészekhez, ez vitte — nem türelmetlenül, de nagyon is megfontolt lépésekkel — egyik műfajtól a másikhoz, a kezdeti próbálkozások nyelvét jelentő grafikától a festészethez,

majd a szobrászathoz, amelyben voltaképpen „otthonára”, tartalmas formákat teremtő anyanyelvére talált.

S ez a szüntelen közlési igény segítette át mindenkor Borsos Miklóst a technikázás buktatóin is: mivel a felfedezett és meghódított eszközök, soha sem arra kellettek neki, hogy „szébb”, vagy „újabb” dolgokat produkáljon, hanem arra, hogy a belőlük fűzött szavakkal minél pontosabb és hűségesebb testet adhasson gondolatainak. Egy hasonlatot élve: Borsos soha sem arra használta fel elképzeltetlenül gazdag, s hihetetlen készsége révén szüntelenül bővülő eszköztárát, hogy kifejezéstelen, öncélú rítushalmazokat formáljon belőlük: értelmes beszédre törekedett munkálkodása legelvontabb, ha úgy tetszik, „legabsztraktabb” periódusaiban is.

Reménytelen vállalkozás lenne persze, ha most, egyetlen szűkre szabott írás néhány sorában versenyre próbálnánk kelni Borsos Miklós gazdag nyelven fogalmazott, ízes epizódokból, sokszínű leírásokból, remek környezet- és hangulatfestő részletekből, néha torokszorító epizódokat is néhány szóban leíró — s egyszerre fel is oldó — önéletrajzával. Hiszen akkor meg kellene ismételnünk mindazt, amit ma már fájdalmait is szépek mutató gyermekkorá-

ról, s eredményeivel sokszorosan igazolt küzdelmeiről ő már elmondott; sokkal teljesebb arcot mutatva meg ilyenformán magából, mint az bármilyen alapos, bármilyen szakszerű kutatással felrajzolható volna. (Annak ellenére, hogy a nehéz emlékek, a sérteségek és a sértődések tuskéi talán sötétebb színekkel mutatkoznak meg az önarckép vonásai között, mint amilyen jelentőségük Borsos munkássága szempontjából van. A maga által rajzolt kép azonban nyilvánvalóan hiányos lenne nélkülük, s a hűvös távolságtartás nem az „önarcképrajzó” feladata.)

Népszerű és hasznos könyv mindenképpen a *Visszanézem félutamból*. Hasznos a művészet történetét kutatóknak, hiszen eleven történetének egyik főalakja számtalan fontos, s más módon meg nem tudható adalékkal szolgál általa a maga és kora portréjához. Es hasznos a művészet-hez szeretettel közeledők, a világával ismerkedők számára is, mert Borsos vallomással az ő kérdéseikre, miértjeikre és hogyanjaikra is bőséges és lebilincselően érdekes válaszokkal szolgálnak, egy másik úton vezetve be a könyvét forgatókat a szépség tartományába. (Szépirodalmi Könyvkiadó)

H. Gy.

